

Om å være anonym

Meg bekjent er det kun lærere som yrkesgruppe som har elever — eller «kunder», som arbeidsgiver eller skoleeier liker å omtale dem — som har rett på å være anonyme når de har klager på en lærer. Utgangspunktet er hentet fra Djupedalsutvalgets NOU 2015:2 som foreslo å forsterke elevenes rettigheter for slik å bekjempe mobbing. Et av resultatene var endring av Opplæringslovens paragraf 9A som nå fikk et femte tillegg. Her tok man utgangspunkt i elevenes subjektive opplevelser som en objektiv sannhet, som igjen var utgangspunkt for rektors aktivitetsplikt. Kommer ikke rektor eleven i møte, så kan eleven ta klagen videre til Statsforvalteren. For tiden kommer det tusenvis av slike klager til de ti ulike statsforvalterne vi har i Norge. Over 90 % av dem igjen gir eleven medhold.

Den nå avdøde katolske biskopen John W. Gran sa en gang at anonyme brev valgte han alltid å arkivere vertikalt. Det vil si, å hive dem i søppelkurven uåpnet. Gran døde i 2008 og slapp å oppleve at en hel yrkesgruppe ble gjort rettsløse i juni 2017, da regelverket til § 9A-5 ble innskjerpet.

Selv hadde jeg som lærer allerede fra 2007, da paragraf 9A ble tatt i bruk, opplevd at elevenes makt ble forsterket og at lærernes autoritet tilsvarende krakelerte. Som tillitsvalgt og deltager i mange medarbeiderutvalg (MBU). På MBUmøtene ble slike klager ofte behandlet med det resultat at rektor endret på undervisningskabelen til fordel for klagende elever. Jeg omtalte det den gang som at elever hadde begynt å «shoppe» lærere.

Lørdag den 6. mai 2017 hadde jeg i to døgn grunnet på et møte med min personalansvarlige på Oslo Handelsgymnasium. Det ble til at jeg forfattet og sendte et brev som jeg siterer fra i sin helhet:

Torsdag den 4. mai 2017 ble jeg innkalt til samtale om en elevklagesak hos deg. Du leste opp et brev sendt av en eller muligens to elever fra klasse 1 H. Jeg fikk ikke en kopi av brevet. Jeg fikk ikke vite navn på den/de som hadde skrevet det. Innholdet beskrev meg som en dårlig lærer som ikke gjorde jobben min. Jeg responderte at jeg ikke kjente meg igjen i den beskrivelsen og at det som var skrevet, mildt sagt, var tatt ut av enhver sammenheng.

Det at det oppstår konflikter er normalt der mennesker samhandler. Det normale er også at man får vite hvem man står i konflikt med. Da kan man arbeide med konflikten, komme sammen med en tredje nøytral part og løse den. I det daglige arbeide som lærer løses de aller fleste uoverstemmelser, misforståelser mv. ved at eleven tar det opp med meg og at vi der og da finner en løsning. Hvis en klage når kontaktlærer, forventer jeg at det er kontaktlærer som henvender seg til meg slik at jeg kan gripe fatt i saken. Jeg er den første til å prioritere saker som gjør at læringsprosessen går langsommere.

I denne saken har eleven henvendt seg til kontaktlærer som igjen har tatt det opp med deg som min personalansvarlige.

Problemet på Oslo handelsgymnasium som i de øvrige videregående skoler i Oslo er at det har oppstått en kultur støttet av UDE sentralt at det er i orden at elever kan klage anonymt på lærere, men at lærer må stå til rette med det som blir skrevet.

Som tillitsvalgt over mange år ble jeg kjent med denne ordningen i skoleåret 2007–2008 på Persbråten vgs. Mitt klare inntrykk var at elevene på denne måten kunne påvirke skolens ledelse i hvilken lærer de fikk i ulike fag. Når en anonym elevklage førte fram, spredte denne kunnskapen seg raskt blant elevene slik at antall elevklager mot såkalt «dårlige lærere» raskt økte i antall. Jeg overhørte selv flere ganger elever som skrøt på seg at han/hun hadde fått fjernet lærer x eller y fra et fag.

Denne uskikken har nå spred seg til bl.a. Oslo handelsgymnasium. Selv kjenner jeg til flere slike eksempler fra dette skoleår og tidligere skoleår etter at jeg begynte på OHG i 2013.

I et rettsksamfunn som det norske gjelder det kontradiktoriske prinsipp. Man skal få vite hvem som hevder hva. Når lærere ikke betros alle fakta i saken kan det virke som om ledelsen ved skolen og/eller UDE ikke tiltror oss voksne pedagoger profesjonalitet til å håndtere slike saker på en for eleven god måte.

Selv minnes jeg tilbake til den 15. mai 2014 kl.12.30 da jeg ble angrepet av fem for meg fremmede elever. Dagen etter hendelsen ble jeg på rektors kontor av en av UDEs jurister fortalt at det var jeg som hadde angrepet en elev fysisk i halsen. Juristen gjorde det klart at elevene som hadde fortalt dette, hadde rett på å være anonyme. Der og da tenkte jeg ikke over sannhetsgehalten i dette. En utgår jo fra at ens overordnede snakker sant. I ettertid ser jeg at UDE bedriver en praksis som er i strid med norsk lov.

Det er nærliggende å tro at bak denne praksisen som jeg igjen ble rammet av er en konsekvens av stykkprisfinansieringen. Hver elev representerer en inntekt for skolen på ca. 100 000 kroner. Rektor blir belønnet av UDE når regnskapet går i pluss. Misfornøyde elever kan til enhver tid skifte til en annen skole. Videre blir rektor i sin kontrakt med UDE belønnet for omdømmebygging. Klager fra elever mot lærere eller voldsepisoder trekker i negativ retning. Derfor var det naturlig at rektor var opptatt av at elevene som jeg hadde i min klasse den 15. mai 2014 ikke sluttet. Derfor var det viktig at rektor, uten å opplyse meg, ga eleven som knekket mitt strupehode, tilgivelse sommeren 2014 i håp om at eleven fortsatte å være OHGs elev. Derfor fikk ingen av de øvrige elevene som angrep meg fysisk noen adferdsmerknad den 15. mai 2014.

Jeg er til enhver åpen for besøk i de klasser jeg underviser i. Jeg har godt pedagogisk funderte opplegg og har ambisiøse mål for de elever jeg er satt til å undervise. Jeg er glad i min jobb i klasserommet og ønsker ikke å redusere den eller gå i pensjon. Mitt ønske er at ledelsen respekterer mitt menneskeverd og min profesjonalitet. Ikke snakk om meg, men til meg, takk.

Clemens Saers

P.s. de fire timene i klasse 1 h etter samtalen gikk slik jeg hadde planlagt det. Fire elever var fraværende, en elev satt passivt og ble borte en time uten å gi beskjed. Denne eleven vil jeg ta med på gangen neste uke for en nærmere avklaring om faglig innsats. Da vi sa takk for i dag, var det mange smil og muntre kommentarer fra eleven til meg. Da er det godt å være lærer.

Jeg ble ikke overrasket over at jeg aldri fikk svar på mitt brev, heller ikke muntlig. Den slags praksis var jeg vant med fra min tid på Persbråten vgs, der rektor fortalte meg at han ikke hadde skyldighet å svare ansatte på brev.

Det siste halvåret har jeg bedt om en rekke innsyn for kolleger som, bak deres rygg, er blitt anklaget av elever, foreldre og kolleger uten at de selv er blitt informert om det. Men gjennom innsynsbegjæringer, ofte etter at arbeidsgiver først har avslått innsyn, og at Statsforvalter har måttet omgjøre avslaget fra arbeidsgiver, har denne ulovlige praksisen trådt fram i dagen. Kolleger som jeg har hjulpet, og som får lese dokumentene om seg, blir alltid rystet og sjokkert over hvor systematisk en slik prosess er, og hvor mange som lar seg bruke i et narrativ som nesten alltid har sitt opphav hos rektor.

Jeg tenker at mange rektorer ikke er seg bevisst forvaltningslovenes regelverk, og at lærere også skal ivaretas av lovverket. Ulovlighetene var i virksomhet da jeg kjørte min sak i ting- og lagmannsretten, og er fortsatt i virksomhet den dag i dag.

Det er først når avdøde biskop Grans praksis i forhold til anonyme anklager blir standard, at lærere igjen kan føle seg tryggere på jobb.